O`QUVCHILARNI O`QISHGA BO`LGAN QIZIQISHINI PASAYTIRUVCHI OMILLAR VA ULARNI YENGISH YO`LLARI

Almamatova G., GDPI talabasi

Annotatsiya: Bugungi kunda dolzarb muammolardan biri - bu o`quvchilarning o`qishga nisbatan loqaydligi va qiziqishlarining yo`qligi bo`lib qolmoqda. Xo`sh bunga sabab nima? Ota onalarmi, pedogoglarmi yoki ijtimoiy tarmoqlarning ommalashuvimi? Biz bularning barchasiga birmbir to`xtalib o`tishga, tahlil qilishga, sabablarni o`rganishga harakat qilamiz.

**Kalit so`zlar:** Sabab, omil, ijtimoiylashuv, mikro va makro muhit, hamkorlik, individual xususiyatlar, muloqot, o`qish, samaradorlik, ta`lim tizimi, xulq-atvor, motivatsiya, sovuqqonlik, ijtimoiy yordam, ko‘rsatmalar, shaxsiy ehtiyojlar, muloqot.

Abstract: One of the pressing problems today is the indifference and lack of interest of students in studying. So what is the reason for this? Parents, teachers or the popularity of social networks? We will try to touch on all this one by one, analyze it, and study the reasons.

Keywords: Cause, factor, socialization, micro and macro environment, cooperation, individual characteristics, communication, learning, efficiency, education system, behavior, motivation, composure, social support, instructions, personal needs, communication.

Bugungi kunda ta’lim sohasida o‘quvchilarning bilimga bo‘lgan qiziqishini oshirish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. O‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini pasaytiruvchi omillar — bu zamonaviy ta’limning eng og‘riqli muammolaridan biridir. Bu muammo birdaniga paydo bo‘lmaydi; u asta-sekin shakllanadi va vaqt o‘tishi bilan o‘quvchining xulq-atvori, muloqot madaniyati, hayotga bo‘lgan qarashi va kelajak rejalari kabi ko‘plab jihatlariga salbiy ta’sir

ko‘rsatadi. Shuning uchun uni erta aniqlash va tizimli tarzda hal etishga harakat qilish zarur. Zero, bilim — inson hayotining ajralmas bir qismidir. Ammo shunday holatlar ham borki, o‘quvchilar turli sabablarga ko‘ra o‘qishga nisbatan sovuqqonlik bilan qaray boshlaydilar. Ayniqsa, maktab yoshidagi bolalar orasida o‘qishga bo‘lgan ishtiyoqning pasayishi, befarqlik va loqaydlik kabi holatlar tez-tez uchrab turadi. Bunday vaziyatda "o‘qish yaramasligi" deb ataluvchi muammo yuzaga keladi. Mazkur maqolada ushbu muammoning asosiy sabablari, ularni keltirib chiqaruvchi omillar hamda bu holatni bartaraf etish yo‘llari haqida so‘z yuritiladi.

O‘quvchilarning o‘qishga nisbatan befarqlik bilan qarashi ko‘plab omillar bilan bog‘liq bo‘lib, bu holat ta’lim jarayonining samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Avvalo, o‘quvchilarda o‘qishga nisbatan qiziqishning pasayishiga olib keluvchi asosiy omillarni tahlil qilish lozim. Eng avvalo, bu — motivatsiya yetishmasligi. Ko‘plab o‘quvchilar o‘qishning maqsadini, uning kelajakdagi o‘rni va ahamiyatini tushunib yetmaydi. Buning natijasida ular darslarga befarq qaray boshlaydilar. Bunda aynan o‘quvchining individual xususiyatlarini inobatga olmaslik, uning shaxsiy ehtiyoj va qiziqishlariga mos yondashilmasligi o‘qishga bo‘lgan motivatsiyaning pasayishiga olib keladi. Har bir bola o‘ziga xos fikrlash, qabul qilish va idrok etish qobiliyatiga ega bo‘lgani sababli, ta’limda yagona yondashuv emas, balki shaxsga yo‘naltirilgan metodlardan foydalanish lozim.

Bundan tashqari, o‘quv jarayonining bir xil va zerikarli shaklda o‘tishi ham o‘quvchilarni charchatadi. Har bir dars qiziqarli, interaktiv bo‘lmasa, o‘quvchilar diqqatini jamlay olmaydi. Shuningdek, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabat ham muhim rol o‘ynaydi. O‘qituvchining qo‘llab-quvvatlovchi yondashuvi o‘quvchining o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi.

Shu bilan birga o‘quvchi faoliyatiga mikro va makro muhit omillari ham kuchli ta’sir ko‘rsatadi. Mikro muhitga — oiladagi munosabat, ota-ona nazorati, tengdoshlar guruhi va maktab ichki muhiti kirsa, makro muhit esa kengroq — jamiyatdagi qadriyatlar, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va davlat siyosatining ta’limga bo‘lgan munosabatini o‘z ichiga oladi. Bu omillar o‘quvchining xulq-atvori, dunyoqarashi va ta’limga bo‘lgan munosabatini shakllantiradi. Muammoga faqat o‘quvchining o‘zi sababchi emas. Bu holatda ta’lim tizimidagi kamchiliklar, o‘qituvchining yetarli darajadagi yondashuvi, oiladagi tarbiya uslubi, ijtimoiy tarmoqlarning noto‘g‘ri ta’siri, motivatsiya yetishmasligi, shuningdek, o‘quvchining individual xususiyatlariga e’tiborsizlik kabi ko‘plab omillar muhim rol o‘ynaydi. Mikro va makro muhitdagi salbiy ta’sirlar esa ushbu jarayonni chuqurlashtiradi.

Ta’lim tizimidagi muammolardan yana biri — ijtimoiylashuv jarayonining to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilmagani. O‘quvchilar o‘rtasida muloqot yetarli darajada bo‘lmasa, ular o‘z fikrini erkin ifoda eta olmaydi, bu esa o‘z navbatida o‘qish jarayoniga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Bunday holatda o‘quvchilarni bilim olishga jalb etish uchun o‘qituvchi, ota-ona va psixolog o‘rtasida yaqin hamkorli zarur.

Hozirga kelib o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini pasaytiruvchi omillarni aniqlash va ularni bartaraf etish har bir pedagog, ota-ona va jamiyatning umumiy vazifasi hisoblanadi . Ushbu muammoni yechimi topish uchun avvalambor o‘qituvchining roli har bir o‘quvchining qiziqishlarini o‘rganib chiqqan holda

barchasini umumlashtirib dars jarayonlarida mos yondashuvni tanlay va qo‘llay olish qobiliyatiga bog‘liq hisoblanadi. Bundan tashqari ularning ota onalari bilan samarali va yaqin hamkorlikni yo‘lga qoyga holda doimiy muloqotda bolish va o‘quvchilarga e’tiborni pasaytirmaslik ham alohida ahamiyat ega. Maktab psixologi bilan ham kelishgan holda har bir o‘quvchining qiziqishlaridan kelib chiqqan holda ularga yordam korsatish yoki maqsadiga ko‘ra boshidanoq yetarlicha ijtimoiy yordam ko‘rsatish va to‘g‘ri yo‘nalish bera olish lozim.

Xulosa qilib aytganda, o‘qish yaramasligi — bu faqat o‘quvchining aybi emas, balki ta’lim tizimi, ijtimoiy muhit, oilaviy tarbiya va psixologik omillarning murakkab o‘zaro ta’siridan kelib chiqadigan holatdir. Ushbu muammoni hal qilish uchun har tomonlama — ya’ni maktab, oila, jamiyat, pedagoglar va psixologlar o‘rtasida kuchli hamkorlik zarur. Ta’lim samaradorligini oshirish uchun har tomonlama yondashuv muhim: zamonaviy va innovatsion o‘quv metodlari, individual rivojlanishga yo‘naltirilgan darslar, psixologik qo‘llab-quvvatlash, ijtimoiylashuv imkoniyatlari, samarali muloqot va muntazam motivatsiya — bularning barchasi o‘quvchining o‘qishga bo‘lgan munosabatini ijobiy tomonga o‘zgartiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.А.Гулбоев В. Атахаджаев И.Мамажонов Педагогик Махорат

2..Dilova H.G. (2018) Buyuk ajdodlarimizning ta’limotlarida mujassamlashgan o‘qituvchi bilan o‘quvchilar hamkorligining pedagogik xususiyatlari. Zamonaviy ta’lim. №3, 63-68 b.